

EMIL ZEGADŁOWICZ

LAMPKA OLIWNA

dyrektor teatru cieszyńskiego **karol suszka**
zastępca dyrektora d.s. ekonomicznych **iris heclová**
kierownik artystyczny sceny polskiej **bogdan kokotek**
kierownik literacki sceny polskiej **joanna wania**

emil zegadłowicz

lampka oliwna

reżyseria i scenografia **bogdan kokotek**
kostiumy **agata i bogdan kokotek**
muzyka **zbigniw siwek**
konsultacja językowa **daniel kadłubiec**

spektakl zrealizowano przy wsparciu finansowym
ministerstwa kultury rc oraz miasta czeski cieszyn

67. sezon sceny polskiej td
premiera 6 października 2017 r.

osoby tragedii:
ojciec **mariusz osmelak**
jasiek **maciej cymorek** (gościnnie)
hanka **patrycja sikora**
błażek **marcin kaleta**
dominik **tomasz kłaptocz**

orszak pogrzebowy:
chłopi **janusz kaczmarski, ryszard pochroń, rafał walentowicz**
baby **lidia chrzanówna, joanna gruszka, joanna litwin,**
barbara szotek-stonawski, halina paseková,
przewodnik **bogdan kokotek**
oraz **kapela lipka** (nagranie)

świętki domowe:
św. izydor-oracz **dariusz waraksa**
św. tomasz **grzegorz widera**
św. barbara **anna paprzyca**
św. katarzyna **małgorzata pikus**

inspicjent **anna kaczmarska**
sufler **iwona bajger**

projekt współfinansowany w ramach sprawowania opieki
senatu Rzeczypospolitej Polskiej na Polonią i Polakami za granicą.

spektakl bierze udział w III edycji konkursu na inscenizację
dawnych dzieł literatury polskiej „klasyka żywa”.

emil zegadłowicz

Urodził się 20 lipca 1888 r. w Bielsku, jako nieślubne dziecko Elżbiety Kajszar i Tytuśa Zegadłowicza, wadowickiego nauczyciela. Dzieciństwo spędził w Gorzeniu Górnym niedaleko Wadowic, gdzie jego ojciec kupił dworek. Studiował polonistykę, germanistykę i historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim, a następnie w Wiedniu i w Dreźnie.

Pisał poezje, prozę i dramaty, organizował spotkania artystów, tłumaczył głównie z języka niemieckiego. Za życia traktowany był jako gorszyciel i skandalista,

widziano w nim przede wszystkim autora „Zmór”. Nie dostrzegano wrażliwego piewcy rodzinnego Beskidu i romantyka. Zmarł 24 lutego 1941 r. w Sosnowcu.

W Gorzeniu Górnym, w dworze, gdzie Zegadłowicz spędził prawie całe swoje życie, jest muzeum.

Scena Polska Teatru Cieszyńskiego wystawiła w 2009 r. premierę „Głazu granicznego”. Na premierę przyjechała córka Autora, pani Atessa Zegadłowicz-Rudel. Podczas spotkania z aktorami i realizatorami, dziękując za wystawienie dramatu jej ojca, przyznała, że była bardzo wzruszona zarówno zaproszeniem, jak i samym przedstawieniem. – Widziałam je po raz pierwszy tu, nad Olzą. „Głaz graniczny” był po raz ostatni wystawiony w 1928 roku. Byłam wtedy za mała i ojciec nie zabierał mnie jeszcze do teatru.

Po raz drugi Zegadłowicz pojawił się w Scenie Polskiej w 2015 r., kiedy miała miejsce premiera pt. „Powsinogi beskidzkie” (reżyseria Bogdan Kokotek). Za tę inscenizację Scena Polska otrzymała nagrodę specjalną w Konkursie na Inscenizację Dawnych Dzieł Literatury Polskiej KLASZYKA ŻYWA, organizowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego. W konkursie wzięły udział 83 spektakle z 31 miast. Przyznanie nagrody Scenie Polskiej jury uzasadniło niezwykle miwalorami integracyjnymi zapomnianych tekstów klasycznych dla społeczności Śląska Cieszyńskiego.

emil zegadłowicz:

... Nigdy nie pisałem niczego z teorii – dla teoretyków – metodystów i intelektualistów – chcę być jeno głupcem – wszakże jestem poetą, na co zresztą tu i tam są dowody rejentalne... moim jedynym marzeniem (w tej sprawie) zdziecinieć do absurdu, wtedy dopiero pocznę się radować wszystkim i cieszyć każdym najdrobniejszym przejawem i zdarzeniem!

Byłem i ja wykształconym szkolarzem – już nim nie jestem – dziś jestem ptaszkiem, który słuchał kazania Św. Franciszka – ptaszkiem, który zresztą półuchem słuchał, bo już go gnało do lotu – na drzewa, nad chmury. Ja nie piszę poezji – ja ćwierkam poezje! – i nic mnie nie obchodzi rrrrrrouzum. Ciągłe chce mi się dmuchać na wilczomlecze – leżeć na łące – i żeby mnie słońce w plecy grzało.

* * *

Wywodzi się z ziemi i tylko we wspólnocie z ziemią, i z nią jedynie duch krzepnie, nabiera tężyzny i religijniej w tych zmianach pór i lat, którymi Bóg rządzi.

* * *

Ostateczne świetlane wzniesienie się świadomości ludzkiej stwarza w współpracy wszystkich duchów nadświadomość, czyli Boga.

* * *

Nie jestem impresjonistą, nie jestem ekspresjonistą, ani kubistą, ani futurystą, ani czymkolwiek innym - jestem poetą, a to jest wszystko!

* * *

Do teatru przystąpiłem z lękiem i czią (może i to jest słowem zagubionym) – jak do każdej tajemnicy. Teatr to tajemnica; teatr sam przez się w założeniu samym

ma tyle niestychanej, niedocieczonej misteryjności, że udziela się to nawet „sztukom”, które tej misterności boją się jak diabeł święconej wody – nawiasem mówiąc – problem uświęcenia pospolitości jest jednym z ciekawszych problemów teatru. Gdy jednak uświęcenie to z przyczyn tkwiących w samym dziele nastąpić żadną miarą nie może – wtedy należy szybko uciekać – nie ma innego ratunku.

* * *

... dopóki nie rozumiemy tej nauki, że scena to jest święta rzecz, że scena to jest ołtarz boży, że scena znaczy „lepiej”, „gorzej”, że scena to nadstuchiwanie, że scena to jest – zmartwychwstanie – trudno i darmo – bo dopóki nie rozumiemy tej nauki, jaką nam Grecja przekazała, jaką nam dało średniowiecze – na nic dyskusja nasza cała i na nic wszystkie sny człowiecze.

* * *

Zrewolucjonizować teatr może tylko Bóg! Teatr (integralnie związany z instynktem życia) jest tajemnicą jak Przymierze Pańskie – nad ziemią wzniesiony i jaśniejący (czuwajcie!). Czy ma wzruszać? – czy ma zachwycać? – czy budzić? – czy uczyć? czy karmić kilku słowami zgłodniałe, stutyściężne rzesze? – kto zrozumie, czym jest msza śpiewana dla kamieniotłuka, łupiącego przez sześć dni tygodnia oporny zlepianiec – ten zrozumie też powinności i cechy zjawiska zwanego teatrem, który w swym wypowiedzianym słowie (utworze dramatycznym) jest rzeczywistością istotną, wyłonioną niejako z samej siebie, podniesieniem do potęgi wszelkich przejawów człowieczego bytowania.

beskid miejscem wybranym

Koncepcje swe Zegadłowicz wyłożył w licznych tomikach poetyckich, takich jak „Dziewanny”, „Kolędziółki beskidzkie”. Były one odpowiedzią poety stającą się szczególnym komentarzem do sytuacji kryzysu kultury wyniszczającego człowieka duchowo i moralnie. Udręczony przez pełne sprzeczności dylematy moralne, wyniszczające złudzenia świadomości, skazany na samotność teologiczną i egzystencjalną człowiek okazuje się bezradny wobec nierozwiązywalnych trudności własnego istnienia w czasie „bez-bożnym”. Tym samym doświadcza poczucia bezsensu i beznadziei prowadzących do rozpacz. Postawiony wobec nicości, żyje zawieszony w duchowej próżni, co może z jednej strony prowadzić do depresji, ale z drugiej strony rodzi w nim potrzebę odrodzenia duchowego i tęsknotę za utraconym porządkiem i poczuciem sensu.

Zegadłowicz nigdy nie ukrywał faktu, że swą twórczość podporządkował ważnemu projektowi etycznemu nastawionemu na odrodzenie duchowe współczesnego człowieka, stawiającego sobie za cel przemianę świadomości i duchowości odbiorców jego tekstów, nakierowanych na poszukiwanie wyższych wartości. Dlatego Zegadłowicz wytrwale szukał stałych punktów odniesienia w otaczającej go rzeczywisto-

ści po to, by odzyskać utraconą równowagę egzystencjalną i duchową. Nieustannie powtarzał, że „wszelki czyn – odkupienie i ofiara musi mieć na mapie kosmicznej i swoje Betleem, i swój Nazaret”.

Tym miejscem wybranym, szczególnym był dla niego ojczysty Beskid – Gorzeń Górny, ziemia rodzinna, kraj lat dziecińczych, gdzie przyroda górską, ludzie i tradycja żyją w doskonałej symbiozie. Przestrzeń ta w jego mniemaniu zyskuje status miejsca wyjątkowego – centrum świata, gdzie uaktywnia się genius loci. Ten rodzinny, prywatny Beskid w poetyckim widzeniu Zegadłowicza, będący szczególną projekcją idealnego krajobrazu, wystylizowany w krainę cudowności w jego utworach stał się przestrzenią uświęconą, zawieszoną w bezczasie, w bezprzestrzeni, istniejącą w sferze mitu wiecznej Natury.

Głębokiemu duchowemu poznaniu towarzyszy przede wszystkim uczucie zachwyty, przechodzące w olśnienie pokrewne objawieniu mistycznemu. Można powiedzieć w pewnym uproszczeniu, że dla poety z Gorzenia ziemia rodzinna, pełniąca funkcję sacrum, stała się szczególną religią „serca” otwierającą go na sferę nieskończoności.

(**Maria Jolanta Olszewska**,

Uniwersytet Warszawski, „Nieskończone, niewyobrażalne i niewyraźne w poetyckim widzeniu Emila Zegadłowicza”)

**grzegorz widera, ryszard pochoń,
rafał walentowicz, janusz kaczmarski**

dariusz waraksa, lidia chrzanówna, anna paprzyca

tomasz kłaptocz, patrycja sikora

marcin kaleta, patrycja sikora

maciej cymorek, patrycja sikora

patrycja sikora, tomasz kłaptocz

mariusz osmelak

patrycja sikora

lidia chrzanówna, halina paseková, tomasz kłaptocz, marcin kaleta, janusz kaczmarski

T
**KLASYKA
ZYWA**

+
instytut teatralny
w Degutach

PKF

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

**POMOC
POLAKOM
NA WSCHODZIE**

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Przyspółková organizace
Moravskoslezského kraje

těšínské divadlo český těšín, příspěvková organizace,
zřizovatel moravskoslezský kraj, ostravska 67 • 737 35 czeski cieszyn
tel.: +420 558 74 60 22-23 • fax: 558 71 33 72 • info@tdivadlo.cz •
www.tdivadlo.cz

kierownik działu organizacji widowni **dagmar paulíková** • kierownicy pracowni: elektryczno-akustycznej **vladimír rybář** • ślusarsko-modelarskiej **kristina libosková** • krawieckiej **karin szostoková** • perukarskiej **šárka szeligová** • rekwizytorskiej **józef kurek** • kierownik techniczny **roman sekula** • brygadier sceny **marian mandrysz** • światło **martin kozok** • robert **kurkiewicz** • dźwięk **roman majchrzyk** • **michal maliniak** • fryzjerka **martina suszková** • garderobiana **monika minarzová** • rekwizyty **silvie urbaniecová** • montażyści dekoracji **lumír slíva** • **david cieniála** • **daniel pospíchal** • redakcja **joanna wania** • zdjęcia **karin dziadková** • opracowanie graficzne i skład **marian siedlaczek** • druk **PROprint**, s.r.o. český těšín

Głos Ludu

Gazeta Polaków w Republice Czeskiej

Do każdej polskiej rodziny.
informacje, publicystyka,
ogłoszenia, sport

tel. 558 731 766
sekretariat@glosludu.cz

KLUB POLSKIEJ PRASY I KSIĄŻKI

KSIĘGARNIA

Danuta Wirth

ul. Czapka 7 ~ 737 01 Czeski Cieszyn

Godziny otwarcia:

Po-Pt 9.00-12.00 13.00-17.00

w soboty księgarnia nieczynna

tel.: +420 776 390 704

księgarnia@polonica.cz

*Sponsorem kwiatów jest
Kwiaciarnia Leknin
Markéta Rosenbergová*

Zwrot

Miesięcznik Polaków w Republice Czeskiej

INFORMACJE Z ŻYCIA POLAKÓW W CZECHACH

ROZMOWY, REPORTAŻE, WYDARZENIA,
RELACJE Z IMPREZ, RECENZJE, OPINIE

www.zwrot.cz

Wydawca: Polski Związek Kulturalno-Oświatowy w RC

gazetacodzienna.pl

Śląsk Cieszyński on-line

Partnerem medialnym
Teatru Cieszyńskiego
jest portal
gazetacodzienna.pl
Śląsk Cieszyński on-line

www. OX.PL

portal śląska cieszyńskiego

patrycja sikora, maciej cymorek

tomasz kłaptocz, mariusz osmelak, patrycja sikora